

Fysiske forandringer med beboerne i centrum

Erfaringsopsamling på beboerinddragelse i
byrumsprojektet i Hørgården 2020-2025

INDHOLD

FORORD	3
INDLEDNING	4
OM PROJEKTET	5-8
HVILKEN VÆRDISKABELSE SER VI, NÅR BEBOERE INDDRAGES I UDVIKLINGEN AF DERES EGET BOLIGOMRÅDE?	9-17
HVILKE VIRKEMIDLER ER CENTRALE NÅR BEBOERE INDDRAGES I UDVIKLINGEN AF DERES EGET BOLIGOMRÅDE?	18-27
PRAKTISKE GREB TIL BEBOERINDDRAGELSE	27-29
DET VIGTIGE SAMARBEJDE	30
UDVALGTE PRINCIPPER, DER KAN GUIDE ARBEJDET MED BEBOERINDDRAGELSE I ET ALMENT BOLIGOMRÅDE	31-33

FORORD

Med Infrastrukturprojektet har Boligforeningen 3B tilbage i 2020 sat et eksperiment i gang, nemlig en ny måde at sikre arbejdet med det boligsociale i en byggeproces, hvor inddragelse af beboere er det bærende gennem hele processen fra ideudvikling til færdige byrum.

Et dybfølt ønske om at skabe ejerskab til de konstruktioner, der måtte komme når de nye byrum står færdige. Et ønske om at give beboerne deres rum tilbage. For som hjernen bag projektet Stephane Parize siger "Leverer du en færdig løsning har du dræbt deres initiativ".

I den almene sektor er vi gode til at skabe uniformitet. Kedelige grønne græsplæner, der er nemme at slå græs på. At tingene ser pæne ud. Men der er brug for mere mangfoldighed for at skabe liv.

Infrastrukturprojektet i Hørgården er en insisteren på at byggeprocesser og boligsocialt arbejde hænger sammen. At sikre det sociale perspektiv i det fysiske arbejde og samtidig bruge det fysiske arbejde til at bestøve det sociale arbejde. Alle de dele af det fysiske miljø som er fællesskabsbetonede, der hvor beboerne mødes med hinanden eller med resten af byen, er vigtige i forhold til de sociale mål man har for et boligområde. Derfor er Infrastrukturprojektet en ny måde boligforeningen 3B arbejder med det boligsociale på.

Julie Abitz, boligsocial leder Amagerplanen

INDLEDNING

Dette er en erfaringsopsamling lavet på baggrund af kvalitativ indsamling af viden om den beboerinddragelsesproces, der har fundet sted i forbindelse med infrastrukturprojektet i Hørgården 2020-2025. Viden er indsamlet via løbende logbøger fra projektledere, observationer, dialog og workshops, samt ikke mindst interview med nøgleaktører, der har et indgående kendskab til processen og metoderne omkring projektet.

Med kvalitative indsigter fra boligsociale medarbejdere, arkitekter, beboerrepræsentanter, landsbygefonden og kommunale aktører belyser erfaringsopsamlingen, hvilke greb og forudsætninger der understøtter en vellykket inddragelsesproces i et alment boligområde – samt hvilken social og lokal værdi processen kan generere.

Formålet med denne erfaringsopsamling er at inspirere aktører som arbejder i lignende projekter samt inspirere til at lignende projekter, som ønsker at kombinere fysiske forbedringer med sociale aktiviteter og beboerinddragelse, finder sted i andre kontekster.

Erfaringsopsamlingen er delt op i tre dele:

1. Hvilken værdiskabelse ser vi, når beboere inddrages i udviklingen af deres eget boligområde?
2. Hvilke virkemidler er centrale når beboere inddrages i udviklingen af deres eget boligområde?
3. Udvalgte Principper, der kan guide arbejdet med beboerinddragelse i et alment boligområde

DATAGRUNDLAG

- 13 interviews med involverede aktører i projektet
- Projektets egne data: evaluering af 19 beboerrettede aktiviteter
- Logbøger udfyldt løbende af projektledere
- Observation og on-spot interviews
- Analyseworkshop
- Løbende dialog og møder med projektledere

OM PROJEKTET

Hørgården har tidligere været præget af utryghed, dårligt image og manglende sammenhæng med de omkringliggende bydele. Derfor påbegyndte 3B i 2020, med midler fra Landsbyggefonden, et projekt, der skulle åbne området op, skabe stolthed og ejerskab blandt beboerne, og gøre Hørgården til en integreret og levende del af Amager og København.

Det sker gennem:

1. Fysiske forandringer som nye stiforbindelser, koblingspunkter og nye og opgraderede byrum, der gør det lettere og mere attraktivt at færdes, mødes og opholde sig i området.
2. En omfattende beboerinddragelse, der parallelt og hængt op på byggeprocessen skal styrke fællesskaber, sundhed og trivsel blandt beboerne i boligområdet gennem en bred vifte af aktiviteter og samarbejder.

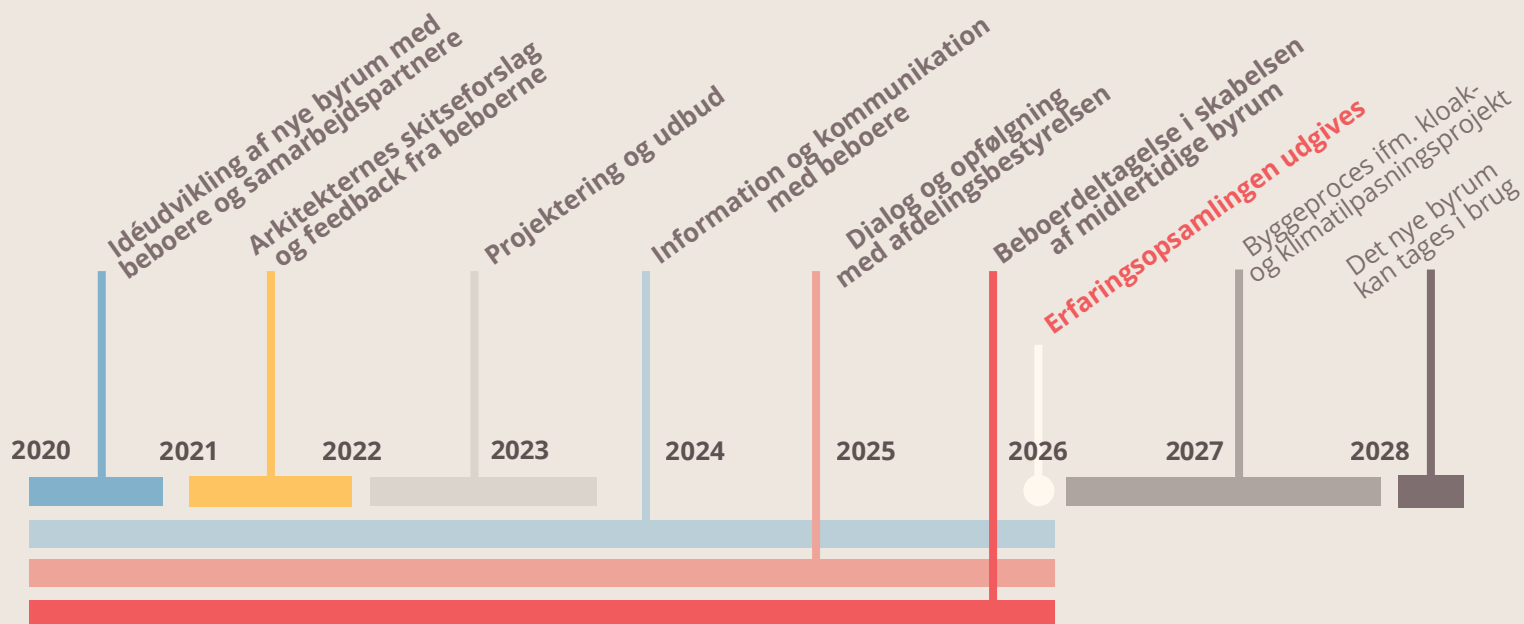
FORMÅLET MED PROJEKTET

- forbinde Hørgården bedre til den omkringliggende by og skabe trygge, indbydende rammer,
- styrke områdets image og gøre det til et sted, man har lyst til at besøge og bo i,
- fremme tryghed, trivsel og sociale relationer ved at skabe byrum, der inviterer til aktivitet og møder på tværs,
- understøtte den boligsociale indsats ved at kombinere fysiske forbedringer med sociale aktiviteter og beboerinddragelse.

AKTØROVERSIGT

TIDSLINJE OVER INFRASTRUKTURPROJEKTET

**HVILKEN VÆRDISKABELSE SER VI,
NÅR BEBOERE INDDRAGES I
UDVIKLINGEN AF DERES EGET
BOLIGOMRÅDE?**

Erfaringsopsamlingen viser, at beboerinddragelse i byrumsprojekter kan anskues som både et middel og et mål i sig selv – og at denne dobbelte funktion skaber to former for gevinster.

Som **middel** tjener beboerinddragelsen til at kvalificere de fysiske løsninger. Den lokale viden, beboerne bringer i spil, kan bidrage til mere brugbare og kontekstafstemte tiltag, og dermed mindske risikoen for fejlinvesteringer eller manglende anvendelse.

Som **mål** har beboerinddragelsen i sig selv en stor værdi og skaber sociale forandringer for boligområdets beboere, herunder oplevelser af ejerskab, tilknytning og samhørighed.

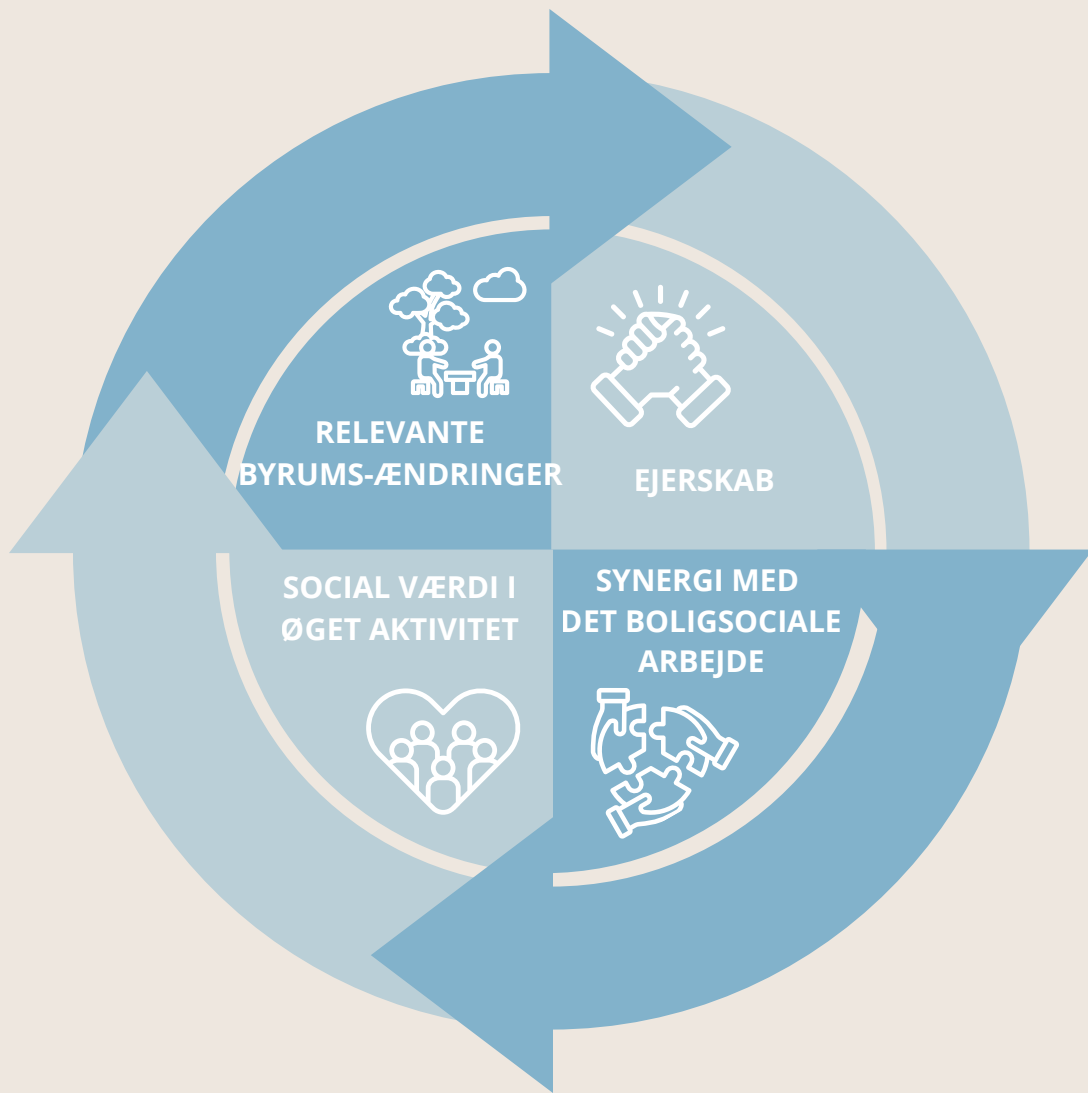
Selve beboerinddragelsesprocessen taler dermed også direkte ind i den boligsociale helhedsplans mål om at fremme medborgerskab og deltagelse. Når beboere oplever, at deres stemmer løbende bliver hørt, og at deres viden og erfaringer er værdifulde, styrkes deres følelse af at være betydningsfulde medskabere af lokalområdet. Den kontinuerlige tilstedeværelse fra de boligsociale medarbejdere som primært har stået for de inddragende processer, bidrager til at inddragelsen ikke opleves som pseudoinddragelse og at man ikke kommer til at love mere end projektet kan bære, men at der derimod opstår en løbende dialog og udvikling ifm. beboerinddragelsen.

De borgerinddragende processer skaber møder med beboerne i området. Møderne med beboerne skaber synergi mellem byrumsudvikling og områdets sociale arbejde. Møderne og dialogerne giver en dybere indsigt i beboernes perspektiver, hverdagsliv og behov – en viden, der både kan kvalificere de fysiske løsninger i et byrumsprojekt og styrke det sociale arbejde i helhedsplanen.

Her er et eksperiment i gang, som afprøver en ny tilgang til det boligsociale arbejde. I ordet boligsocialt glemmer vi ofte at ordet bolig kommer før det sociale: du laver boligsocialt arbejde i et boligmiljø, og det er fordi, du tvinger folk til at forholde sig til deres fysiske miljø, at du kan lave noget socialt arbejde med dem.

Stephane Parize, boligsocial konsulent KAB

RELEVANTE BYRUMSÆNDRINGER

Løbende dialog med beboere giver værdifuld indsigt, der gør det muligt at træffe bedre og mere lokalt forankrede beslutninger om de fysiske forandringer.

☞ *Det er jo blandt andet i forhold til at være sikker på, at det man laver i sådan nogle fysiske projekter, er noget, der kan bruges af beboerne bagefter. At det kan anvendes, og det kan være med til at forbedre dagligdagen eller hverdagen for de beboere, der er her. Og det sikrer man jo ved at få spurgt en hel masse, og være sikker på at komme ud i bredden af den beboermasse, der er.*

- Boligsocial medarbejder

Erfaringerne fra projektet i Hørgården peger på, at kontinuerlig beboerinddragelse spiller en vigtig rolle i at sikre, at de fysiske løsninger forankres i beboernes faktiske hverdag og behov – frem for i generelle, standardiserede antagelser. Når beboernes perspektiver inddrages tidligt og undervejs i processen, bliver det muligt at udvikle løsninger, der tager afsæt i lokal viden og konkrete hverdagsliv – hvilket øger sandsynligheden for, at de ikke er forstyrrende, men bliver anvendt og dermed skaber liv mellem bygningerne.

Et eksempel fra projektet illustrerer beboerinddragelsens direkte betydning for den fysiske udformning af området: En boldbane var oprindeligt placeret tæt op ad facader med soveværelser. Gennem dialog med beboerne fremgik

det, at flere beboere i området arbejder om natten og derfor har brug for ro i dagtimerne – og at støj fra boldspil derfor ville være forstyrrende. På den baggrund blev placeringen justeret. Udover, at beboere får en oplevelse af, at deres stemme har betydning og bliver taget seriøst, medvirker beboerinddragelsen helt konkret til, at de fysiske forandringer er tilpasset og relevante for dem, der skal leve med dem.

☞ *Og den der insiderviden er jo guld værd for os til at sige, okay, nu tror jeg faktisk på, at vi har landet et sted.*

- Arkitekt

Også aktører fra byggeprojektet, særligt arkitekterne, har værdsat den viden, som beboerinddragelsen har bragt frem, da den har bidraget til at kvalificere beslutningerne om udformningen af fysiske løsninger og rammer. Ligesom beboernes arbejde med det fysiske også er et værdifuldt bidrag ind i byrumsforandringerne - fx når beboerne har udsået frø ifm. med et møde om biodiversitet.

☞ *Men det her med at have haft så mange forskellige syn igennem, det har de [arkitekterne] i hvert fald selv sagt. Det har jo givet dem meget mere data og stof til, hvad det er for nogle nedslag, de skal gøre.*

- Boligsocial medarbejder

EJERSKAB TIL BYGGEPROCESSEN OG OMRÅDET

Ejerskab fremstår som et centralt udbytte af den kontinuerlige beboerinddragelse i et byrumsprojekt – dels fordi det understøtter beboernes engagement i selve byggeprocessen, og dels fordi det på sigt kan styrke tilknytningen og ansvarsfølelsen for området.

Projektets aktører peger særligt på ejerskab, som et vigtigt udbytte af beboerinddragelse i et byrumsprojekt. Ejerskab handler om følelsen af at have del i – og ansvar for – noget. Flere eksempler fra projektperioden viser, hvordan beboerne kan opnå en følelse af ejerskab: Når lokale børn og unge har været med til at designe og male tunneller, vedligeholdt grønne områder eller ageret værter, der byder velkommen til møder og dialogarrangementer, samt når beboere genkender deres egne input i de skitser og planer, der viser områdets fremtidige udformning. Disse erfaringer fremhæves som medvirkende til, at beboerne kan opleve sig selv som medskabere – og dermed udvikle et ejerskab over både processen og stedet.

“Jeg har hørt mange, der har været nede og snakke med dem, hvordan og hvorledes, og så kan beboerne godt se, meget af det, der har været på tegningerne er det, som beboerne har spurgt efter.

- Forperson i bestyrelsen

Ifølge flere af de interviewede aktører er det at give beboerne ejerskab afgørende for beboernes motivation og lyst til at engagere sig aktivt i udviklingen af

området. Samtidig vurderer de, at det kan bidrage til at mindske modstanden mod forandringer, når beboerne selv har været involveret i beslutningerne bag dem – frem for blot at være passive modtagere af eksterne beslutninger.

“Man kunne jo også bare have haft nogle arkitekter, der kom udefra og lagde en plan. Men det har jo vist sig ofte, at beboerne ikke... Der er den risiko, at de ikke tager imod projektet, eller føler sig hjemme i det, eller bruger det.

- Boligsocial medarbejder

Endelig peger de involverede på, at ejerskab over byggeprocessen kan danne grobund for et mere varigt ejerskab over boligområdet. Flere fremhæver, at det kan styrke både den enkeltes ansvarsfølelse og den kollektive respekt for fælles faciliteter og omgivelser – blandt andet ved, at man i højere grad passer på området og undlader at påføre skade, som fx graffiti eller hærværk.

“Men der er den der ejerfølelse. Det er mig, der valgte det der. Jeg har været med til det. Det giver bare et, i min verden og hvad jeg hører, et større løft. (...) Medejerskabet har så også en indvirkning på, måske, brugen i sidste ende, fordi man har en mere, altså man tenderer til måske at bruge det i højere grad, fordi man selv har været en del af det.

- Medarbejder fra byggeafdelingen i KAB

SYNERGI MED DET BOLIGSOCIALE ARBEJDE

Beboerinddragelsen fungerer som løftestang for det boligsociale arbejde ved at bringe ny viden om beboernes liv i spil og åbne for initiativer, der kobler fysiske forandringer og et byggeprojekt med sociale mål i helhedsplanen.

De boligsociale medarbejdere har allerede et indgående kendskab til mange af beboerne, men den løbende beboerinddragelsesproces øger deres synlighed og tilstedeværelse i området, hvilket giver dem mulighed for at lære endnu flere beboere at kende og opnå et endnu dybere kendskab til deres behov og perspektiver - også hos dem de i forvejen kender.

Denne udvidede viden om beboerne, deres behov, bekymringer og livssituationer, peger boligsociale medarbejdere på, er givende for det boligsociale arbejde ligesåvel som for byggeprocessen.

☝ *Jeg synes helt klart, det har skærpet vores blik for, hvad er det beboerne drømmer om eller har af behov.*

- Boligsocial medarbejder

Et eksempel fra projektet vedrører cykling. De boligsociale medarbejdere kender til udfordringen med, at mange voksne i området ikke cykler, og at det er en kundskab, der giver adgang til jobs. Men det var først gennem dialogen med beboerne, at ønsket om en konkret cykelbane blev formuleret. Det illustrerer, hvordan inddragelsesprocesser i et byggeprojekt også kan bidrage til sociale dimensioner af områdets udvikling.

En væsentlig del af det boligsociale arbejde handler om at fremme lige adgang til arbejdsmarkedet for beboerne. Her kan byggeprojektet fungere som en samarbejdspartner, blandt andet ved at åbne muligheder for lokale jobs og lommepengeordninger for unge i området. Samarbejdet mellem den boligsociale helhedsplan og byggeprojektet kan dermed bidrage direkte til helhedsplanens målsætninger om øget beskæftigelse og samfundsdeltagelse.

☝ *Og det kan også hjælpe vores kollegaer, når vi peger på nogle af beboerne, som måske har brug for hjælp. Eller peger på nogle af beboerne, der kunne være med i nogle projekter. Vi kender jo mange af beboerne nu. Og det har da været en kæmpe gave.*

- Boligsocial medarbejder

☝ *De arbejder med lommepengejobbere og frikort og andre, og har et netværk i forhold til at få nogen ind på arbejdsmarkedet. (...) lommepengejob, det kunne være sådan noget som at dele nyhedsbreve ud. Og også det her med at sige, er der nogle funktioner på byggepladsen, f.eks. rengøring af skurbyen. (...) Er der nogen, de kan hive ind fra deres netværk, eller nogen af de borgere, de alligevel arbejder med at få ind på arbejdsmarkedet?*

- Medarbejder fra byggeafdelingen i KAB

SOCIAL VÆRDI I ØGET AKTIVITET

Beboerinddragelse løfter aktivitetsniveauet i området og skaber flere sociale mødesteder, der styrker fællesskab og samhørighed blandt beboerne.

Den løbende beboerinddragelse behøver ikke kun have funktion som vigtige platforme for dialog om de fysiske forandringer, men kan også fungere som hyggelige og selskabelige samlingspunkter og mødesteder. I Hørgården er der i projektperioden afholdt en lang række beboerinddragende events og aktiviteter i området, hvor beboerne mødtes om fx mad, leg, kreativitet, konkurrencer og lignende.

☞ *Stemningen var god, og kvinderne ville gerne tale om byhaven. De var glade for, at der var bål.*

- Uddrag fra projektets egen evaluering af aktivitet

Når beboerinddragelsen fører til flere alternative aktiviteter i området, bærer det i sig en væsentlig social værdi. Det skaber liv i området og giver beboerne flere muligheder for at mødes på tværs. Det øgede aktivitetsniveau kan dermed betragtes som en vigtig drivkraft i forhold til at understøtte en boligsocial helhedsplans typiske ambitioner om at styrke fællesskab, skabe større samhørighed og fremme trykthed blandt beboerne.

☞ *Den hyggelige fernisering i tunnelen gav interaktion og fællesskab mellem beboerne.*

- Logbogsuddrag

Aktører fra den boligsociale helhedsplan peger ligeledes på, at når beboerne oplever, at deres nabolag er i bevægelse gennem fælles aktiviteter og samskabelse, samt konkrete fysiske forbedringer som følge heraf, styrkes en fælles glæde og stolthed over området.

☞ *Og så alle de arrangementer, vi har haft undervejs, der har beboerne jo også kunne se, at der sker noget. Og har kunnet binde dem sammen på tværs i en eller anden form for glæde over området eller stolthed over, at der sker noget og der er nogle arrangementer. Det kommer folk og siger, "ej, hvor er det hyggeligt, at I laver de her ting og hvor er det godt. Hvor er det fint, at I har fået malet tunnelen eller hvad I nu har fået gjort.*

- Boligsocial medarbejder

Samme dag som der var event på Nærgenbrugsstationen, var pigerne, der havde været med i de foregående workshops om udsmykningen [af tunnelen], inviteret til at male med på deres værk. De var glade og stolte.

-Logbogsuddrag

Jeg har ingen klagesager. Det er jo imponerende. Af det faktum, at beboerne får lov til at bestemme

- Medarbejder fra byggeafdelingen i KAB

Og vi har da også kunne se i løbet af processen, at beboerne er kommet med noget rigtig god feedback, som vi har kunnet bruge (...). Hvor vi er blevet nødt til at flytte ting og områder og funktioner, fordi det simpelthen bare var helt uhensigtsmæssigt.

- Boligsocial medarbejder

Genlivet byggede møblet færdigt til event på Nærgenbrugsstationen. Til eventet dukkede ca. 100 personer op, hvor størstedelen var børn fra de omkringliggende institutioner. Der var bål, musik, kage og varm kakao. Tre drenge, der har været med til at bygge møblet, deltog og viste det stolt frem for deres venner. Møblet bliver brugt og er taget godt imod af området.

- Logbogsuddrag

AKTIVITETSOVERBLIK

AKTIVITETSTYPE

EKSEMPLER PÅ AFHOLDTE AKTIVITETER

**Dialog og opfølgning
med afdelingsbestyrelse**

Byggeudvalgsmøder & bestyrelsesmøder

**Arkitekternes
skitseforslag og
feedback fra beboere**

Pop-ups og events, byggeudvalgsmøder,
bestyrelsesmøder, afdelingsmøder

**Information &
kommunikation med
beboere**

Afdelingsmøder, beboerblad, nyhedsbrev, sociale medier,
hjemmeside, pop-ups & events, workshops, konkurrencer,
tilstedeværelse én dag om ugen i en lyserød camper i et
halvt år.

**Idéudvikling af
nye byrum med beboere
og samarbejdspartnere**

A-husets udearealer, pavillon med unge, navngivning af
byrum, kridttavle: 'I Hørgården drømmer jeg om...',
caféområde, gavle, feedback på dispositionsforslag,
tegnkonkurrence, udsmykning af tunnel, skoleworkshop,
infostandere, Maptionnaire - digital inddragelse,
trafiktælling, fokusgruppe, pop-ups i byrummet.

**Beboerdeltagelse i
skabelsen af
midlertidige byrum**

Siddemøbel, udsmykning af tunnel, byrumsmøbler og
plantekasser, skoleworkshop – elever fra fire 5. klasser,
spred frø med din nabo, pavillon med unge, byrum ved
drivhuset, infostandere, bogskabe, fuglehuse, grønne
workshops, caféområde, lyskunst, cykelbane

**HVILKE VIRKEMIDLER ER
CENTRALE NÅR BEBOERE
INDDRAGES I UDVIKLINGEN AF
DERES EGET BOLIGOMRÅDE?**

DET BOLIGSOCIALE SOM BINDELED TIL BEBOERNE

Erfaringsopsamlingen viser helt overordnet, at den boligsociale helhedsplan spiller en central rolle som brobygger og bindeled til de beboere, der skal inddrages i et byggeprojekt. De boligsociale medarbejdere har ofte et indgående kendskab til lokalområdet og er velkendte og tillidsfulde ansigter blandt mange beboere. Det giver dem herunder potentielt en særlig adgang til de grupper, som typisk ikke deltager i de mere formelle eller traditionelle inddragelsesformater – eksempelvis personer, der ikke taler dansk, eller som befinder sig i en særlig udsat position. Helhedsplanens involvering kan dermed medvirke til, at flere og en mere mangfoldig beboergruppe deltager i processen, hvilket styrker både den demokratiske kvalitet og en bred lokal opbakning.

👉 *De hjælper i forhold til at kunne blive en forlænget arm ud til beboerne, og de kender beboerne.*

-Medarbejder i byggeafdelingen, KAB

👉 *Det er ikke bare de der arkitekter, der kommer udefra (...). For det er nogle gange risikoen ved, når arkitekter laver brugerinddragelser, det er, at vi kan lidt komme i den der bås, som er, "ja ja, I bor her jo ikke, eller I kender os jo ikke".*

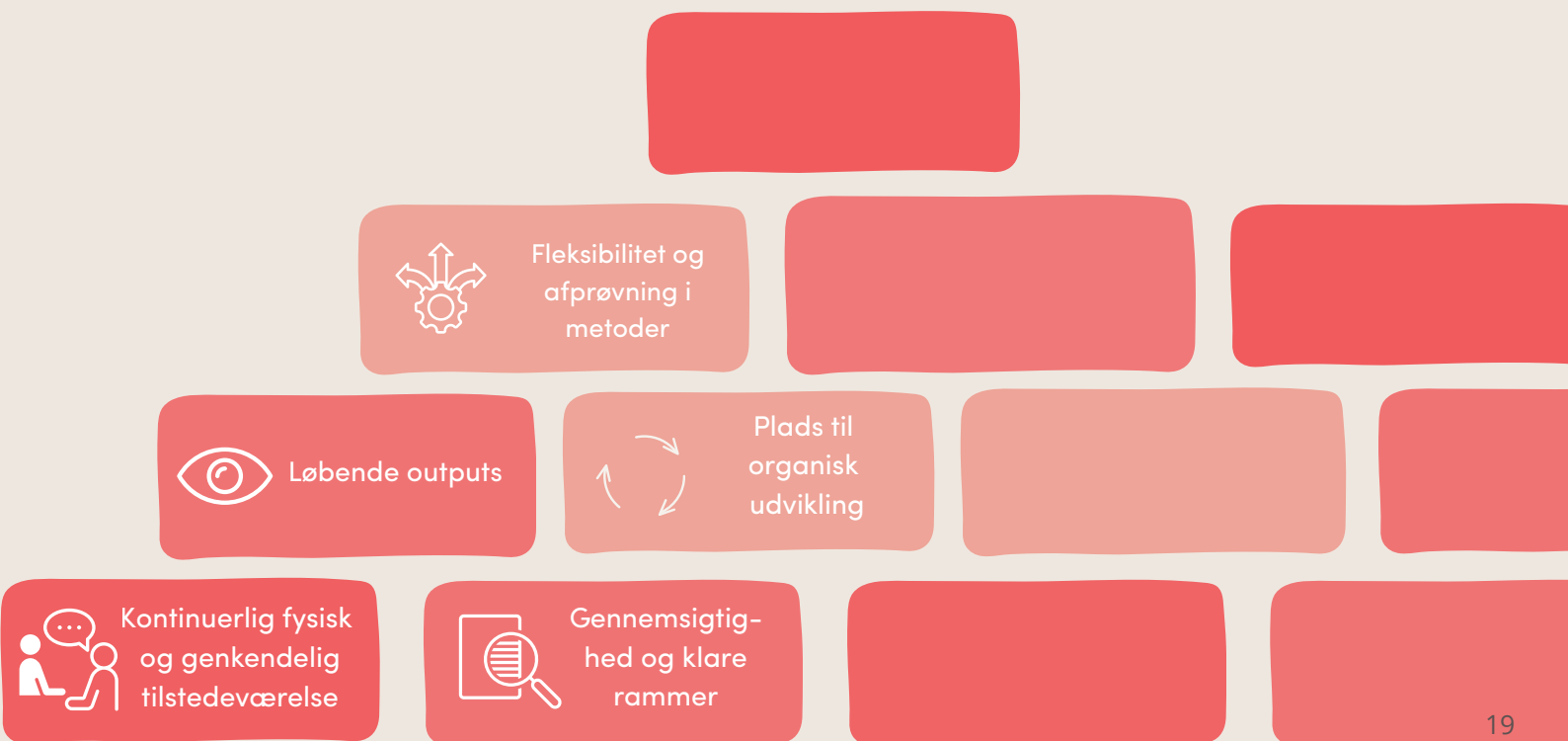
-Arkitekt

VIRKEMIDLER I BEBOERINDDRAGELSEN

Projektet har givet anledning til en række vigtige erfaringer med beboerinddragelse i almene boligområder. På de følgende sider præsenteres centrale virkemidler samt konkrete metoder og greb, der kan anvendes til at styrke beboernes deltagelse og engagement i byrumsprojekter.

Et afgørende element i en vellykket inddragelsesproces er evnen til at opbygge og fastholde engagement blandt beboerne. De virkemidler, der her fremhæves, bidrager netop til at understøtte dette.

Det indebærer **1) Kontinuerlig, fysisk og genkendelig tilstedeværelse**, **2) Løbende outputs**, **3) Flexibilitet og afprøvning i metoder**, **4) Plads til det organiske og** **5) Gennemsigtighed og klare rammer**.

KONTINUERLIG, FYSISK OG GENKENDELIG TILSTEDEVÆRELSE

Lokal og kontinuerlig tilstedeværelse i boligområdet bringer dialogen tættere på beboerne og sænker barrierer for deltagelse.

“ *Det kan noget det der med at komme ud og stille sig. Og møde folk 1:1. Og få den der snak i stedet for, at man kommer der en enkelt gang om året og laver en undersøgelse, og så går hjem på sit kontor igen.*
- Boligsocial medarbejder

Det er en tydelig erfaring, at en fysisk, genkendelig og vedvarende tilstedeværelse i byrummet er et centralt virkemiddel i en vellykket beboerinddragelsesproces. En væsentlig del af beboerinddragelsen i Hørgården har bestået af, at de samme medarbejdere fra Amagerplanen har været synligt og kontinuerligt til stede i boligområdet – eksempelvis gennem adskillige forskellige aktiviteter og ved brug af en lyserød campingvogn, som beboerne frit kunne opsøge for dialog.

Således rykker inddragelsen ud til beboernes hverdag – frem for at forudsætte, at beboerne selv skal opsøge projektet. Det sænker deltagelsestærsklen markant og øger sandsynligheden for at komme i kontakt med beboere, der ellers ikke ville have deltaget.

Mange beboere oplever forskellige barrierer i forhold til at deltage i eksempelvis et traditionelt dialogmøde – det kan handle om sprog, overskud, digitale invitationer, eller en generel "mødetræthed", særligt blandt beboere i udsatte positioner, som ofte mødes

med velmente, men også krævende initiativer. Her fungerer den lokale tilstedeværelse som en mere uformel, tilgængelig og lystbetonet kontaktflade.

“ *De fleste kom ikke til eventet pga. invitation, men fordi de passerede tilfældigt forbi. Vi fik dermed fanget nogen, der ellers ikke var opmærksomme på, at de havde muligheden for at give feedback.*
- Uddrag fra projektets egen evaluering af aktivitet

Det fysiske nærvær gør det også muligt at bevæge sig op ad deltagelsesstigen: Når beboerinddragelsen sker gennem ansigt-til-ansigt-dialog frem for via fx spørgeskemaer, åbner det for muligheden for mere gensidig udveksling og reel involvering.

Samtidig spiller genkendelighed en vigtig rolle. Når det er de samme medarbejdere, der er til stede over tid, bliver de trygge og kendte ansigter i området, som man forbinder med projektet. Det styrker tilliden og gør det lettere for beboerne – både børn og voksne – at henvende sig spontant og tage del i aktiviteter og dialoger.

“ *Jeg tror mere, det er det der med, at hun (medarbejder ved boligsocial helhedsplan) har tiden til at blive derude. Så hvis der er nogen, der sidder, og ikke synes, at de fik sagt det hele, eller når de næste gang er til noget andet event, hun måske laver, hvor vi ikke er med, så er hun den der røde tråd. Så hun er den der gennemgående person (...). Hun skaber den der lidt ro omkring det hele, ved at hun er der bare altid.* - Arkitekt

GENNEMSIGTIGHED OG KLARE RAMMER OVERFOR BEBOERNE

Gennemsigtighed og tydelige rammer for indflydelse er væsentlige for at sikre vedvarende engagement i et byrumsprojekt.

☞ ***Og absolut ikke køre pseudoprocesser med beboere [...] Så det er jo det der med at forventningsafstemme med, hvad er det, man kan have indflydelse på, og så være reel om den indflydelse, man så også giver beboerne.***

- KAB-medarbejder

Ifølge de interviewedes erfaringer bør projektgruppen i inddragende byrumsprojekter tidligt og undervejs have klarhed over de overordnede rammer og præmisser, så inddragelsen kan tilrettelægges med udgangspunkt i, hvad der faktisk kan påvirkes, og så det kan kommunikeres klart til beboerne. Uindfrie forventninger kan føre til skuffelse og frustration, som i sidste ende svækker lysten til at engagere sig. Og i byrumsprojekter er det en præmis at der er forhold, som beboerne ikke kan påvirke eller som sætter begrænsninger på deres ønsker og idéer – eksempelvis tekniske begrænsninger eller krav om faglige vurderinger fra arkitekter og andre professionelle.

Er det ikke tydeligt, hvad beboerne har indflydelse på, risikerer man, at inddragelsen opleves som pseudo – og i praksis bliver det også det, hvis beboerne deltager og deler deres perspektiver og holdninger, men at disse ikke har nogen reel konsekvens.

Udover tydelighed bidrager den kontinuerlige tilstedeværelse af gennemgående boligsociale medarbejdere til at inddragelsen ikke opleves som pseudo-inddragelse og at man fra projektets side ikke får lovet beboerne noget, som ikke kan gennemføres.

☞ ***(...) så viser det sig, at der er fire rørføringer nede under, der gør, at I kommer aldrig nogensinde til at plante et træ der. Men man har måske brugt to år på at sidde og snakke om den byhave med store træer. Det er næsten umuligt ikke at skuffe folk, hvis man ikke er forberedt på nogle af de der rammevilkår. Det synes jeg er en fejl. Det er dog ikke for at sige, at man skal være låst fast, når man går i dialog.***

- Arkitekt

☞ ***Men også en klar formidling til beboere om, at der også er nogle krav til noget professionel analyse med al den data og fysiske analyse fra arkitekter og mobilitet og trafik og alt muligt andet.***

- Repræsentant fra Landsbyggefonden

Derudover er løbende kommunikation overfor beboerne en måde at skabe gennemsigtighed. Først når beboerne er informerede om, hvad der foregår, og hvilke initiativer der er i gang, har de reelt mulighed for at engagere sig, komme med input og føle ejerskab. Dog med øje for, at for meget information kan virke overvældende og gøre at man ikke kan overskue at involvere sig. Desuden er også bestyrelsen en vigtig aktør at holde løbende informeret og inddraget.

LØBENDE OUTPUTS

For at vedholde engagementet er det afgørende ikke blot at lytte til beboerne, men også at vise, at deres input tages seriøst og i flere tilfælde omsættes til handling - og at der dermed ikke er tale om pseudo-inddragelse.

☞ *Og det er jo også noget med tidshorisonten. Den er jo svær at forholde sig til som beboer, at det skal tage så lang tid.*

- Boligsocial medarbejder

Projektets aktører peger på, at et centralt virkemiddel til at fastholde engagement er at give noget tilbage undervejs – i form af synlige tilbagemeldinger og konkrete tegn på, at beboernes input gør en forskel. I et langstrakt byrumsprojekt, hvor resultaterne af beboerinddragelsen ofte først materialiserer sig sent i processen, kan beboernes engagement hurtigt svækkes, hvis der ikke sker en løbende oplevelse af fremskridt. Løbende outputs styrker derfor oplevelsen af ejerskab og giver beboerne incitament til at fortsætte deres engagement.

I det små kan det handle om tydelig feedback i dialogen – eksempelvis kan visualisering og nedskrivning af beboerinput på plancher i dialogsituationen give en tydelig oplevelse af at blive hørt og taget alvorligt. Det samme gælder, når beboerne senere kan genkende egne forslag i fremlagte skitser eller planer.

☞ *Men de har jo følt, at de er blevet hørt, for de har jo set, at det er blevet skrevet ned, det, de står og siger.*

- Beboerdemokrat

I større skala kan projektet etablere midlertidige fysiske tiltag, der både skaber synlig fremdrift og fungerer som afprøvninger af fremtidige løsninger. Eksempler herpå er midlertidige aktiviteter eller prototyper – som fx en cykelbane eller møbleringer – der både aktiverer området og giver mulighed for at kvalificere designbeslutninger i tæt dialog med beboerne. Et konkret eksempel herfra er brugen af overdækkede uderum, som netop blev fravalgt, da beboernes erfaringer fra en midlertidig opsætning viste, at overdækningen ikke blev værdsat.

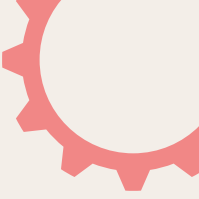
☞ *Det [midlertidige udviklingstiltag] er en måde at få noget lidt tidligere i processen, og så der er nogle enkelte elementer, der bliver lavet færdigt. Vi har udført nogle af ideerne allerede nu, for at man kan få glæde af det tidligere. (..) det er også en måde at vise, at vi er i gang med noget. Du kan stadig hoppe på vognen til at præge det her.*

- Boligsocial medarbejder

Løbende kommunikation er desuden et centralt virkemiddel til at bevare både synlighed og kendskab til projektet i boligområdet gennem en langvarig byggeproces, især når der sker udskiftning blandt beboerne. Samtidig kan kommunikationen bidrage til at skabe en fælles fortælling om byggeprojektet som et fælles anliggende for beboerne.

PLADS TIL ORGANISK UDVIKLING

Ved at efterlade dele af byrummet åbent bevares noget engagement og fællesskab i løbende at skabe rum for fællesskaber, som passer til den aktuelle beboergruppe.

“ *Det var også en oprindelig idé, at huske på at holde nogle steder åbne til, at det kunne udvikle sig lidt mere organisk, og man ikke bare smed det samme regime, som var fra ét arkitektfirma, ned over det hele.*

- Boligsocial medarbejder

Et centralt virkemiddel i udviklingen af byrum og fællesskaber i Hørgården har været vigtigheden i at give plads til det uforudsigelige og at holde visse rammer åbne. Ved bevidst at efterlade rum til organisk udvikling er der skabt mulighed for, at fællesskaber kan vokse frem i takt med beboernes skiftende behov og interesser. Det handler om at lade noget stå åbent – ikke nødvendigvis at definere præcise funktioner på forhånd – men i stedet skabe fleksible rammer, hvor idéer og initiativer kan opstå løbende.

Her har byrum som fx nærgenbrugsstationen og byhaven været udvalgt og understøttet som steder, der styrker medborgerskab og sammenhængskraft, der kan tilpasses over tid - afhængig af den aktuelle beboergruppe.

I stedet for at beslutte på forhånd, at her skal være en lektiecafé hver tirsdag fordi det er det, der lige et behovet nu, kan man vælge at åbne rummet og have en løbende inddragelse, som muliggør, at beboerne selv kan forme byrummet. Denne tilgang fremmer både ejerskab og engagement og sikrer, at der er plads til fællesskaber i bevægelse – også efter projektets formelle afslutning.

“ *Grunden til, at vi bruger så meget krudt på vores byhave, faktisk både vores byhave og nærgenbrugsstationen, som de der byrum, vi sådan hele tiden kan finjustere på, det er jo også fordi, vi kan se, at de har en kæmpe funktion i forhold til fællesskabsfølelse i området, her kan man komme og føle sig som en del af et fællesskab.*

- Boligsocial medarbejder

FLEKSIBILITET OG AFPRØVNING AF METODER

En mangfoldighed af aktiviteter kombineret med en eksperimenterende tilgang er et essentielt virkemiddel for at skabe en bred, relevant og vedkommende beboerinddragelse.

☛ (...) i forhold til metoderne - det var også lidt sådan, lad os prøve nogle forskellige ting af. Fordi vi bliver nødt til bare at køre lidt med spredehagl på det. Også for at få nok input.

- Boligsocial medarbejder

I beboerinddragelsen i Hørgården har det vist sig at være meningsfuldt, at den har taget form gennem en afprøvende og eksperimenterende tilgang, hvor forskellige aktiviteter er afprøvet løbende.

En eksperimenterende tilgang i en beboerinddragelsesproces i et alment boligområde giver mulighed for at afprøve, hvad der fungerer bedst i netop det konkrete boligområde og for den specifikke beboergruppe. Det handler dels om, hvilke aktiviteter, der skaber engagement – fx viste bål sig at være en god og uformel ramme for samtale for Hørgårdens beboere. Dels om at afkode og blive klogere på beboernes rytmer og tilstedeværelsesmønstre i hverdagen, så man er til stede dér og på de tidspunkter, hvor beboerne rent faktisk opholder sig i området.

En anden styrke ved at arbejde med en bred vifte af aktiviteter og metoder er, at det øger sandsynligheden for at nå ud til og engagere en mangfoldig beboergruppe. Forskellige typer aktiviteter appellerer til forskellige grupper af beboere: hvor nogle aktiviteter fanger børnefamilier, kræver det måske helt andre greb at engagere ældre eller unge. Gennem variation øges chancen for, at flere føler sig inviteret og inkluderet i projektet.

☛ Lege for børnene. Forskellige former for aktiviteter. [...] Det kunne være sådan noget som, at de kunne tegne nogle legeredskaber. [...] Der var nogle børn, der havde en idé om at bygge en børnecafé. Og så byggede vi en børnecafé, bare for en dag. Sammen med nogle paller og sådan noget. Så det der med at tage den et skridt længere ud. Og sige, okay, lad os bare prøve. Lad os gøre det. [...] Men måske også være lidt uhøjtidelig med det.

- Boligsocial medarbejder

Vi har jo en del beboere, der ikke er digitale. (...) så kunne campingvognen jo også rigtig meget en periode, at man vidste, at man kunne gå der forbi og lige sige noget om det.

- Boligsocial medarbejder

Så det der med at komme ud og hele tiden invitere alle ind, gang for gang for gang. Det er jo noget, de har haft midler til, kan man sige. Og det er lidt udover det sædvanlige.

- Arkitekt

Processen var meget synlig for beboerne, da Tokyo Blue stod i to uger og malede tunnelen og fik god kontakt med området folk. Tokyo Blue gav sig tid til at fortælle om projektet til beboerne og snakke med dem. Den første dag blev de 'skældt' ud for farvevalg af flere beboere, men lige så langsomt tog beboerne dem til sig og roste projektet. Flere kom endda med varme drikke og kage til dem .

- Logbogsuddrag.

PRAKTISKE GREB TIL BEBOERINDDRAGELSE

Projektet har afprøvet en række forskellige metoder og greb for at skabe rammer, der både inviterer til deltagelse og understøtter en meningsfuld dialog med beboerne. Følgende side har til formål at inspirere andre, der ønsker at arbejde med beboerinddragelse, og opsummere eksempler på, hvordan man kan tilrettelægge inddragelsesaktiviteter, der både tiltrækker deltagere og åbner for samtale om deres ønsker og behov.

Samlet set understøtter brugen af noget konkret dialogen med beboerne. Det hjælper med at gøre den abstrakte snak om omdannelse af byrum mere håndgribelig. Det er svært at svare på et åbent spørgsmål som "Hvordan synes du området skal være?", men når man har noget visuelt eller fysisk at forholde sig til, bliver det lettere at sætte ord på ønsker og behov.

De deltagelsesunderstøttende greb – som fysiske, hyggelige møder udendørs i boligområdet - gør det nemmere og mere indbydende for beboere at tage del i inddragelsen. Det skaber en afslappet og tilgængelig ramme, hvor spontane møder og samtaler kan opstå, og hvor flere føler sig trygge ved at engagere sig.

DELTAGELSE SUNDERSTØTTENDE GREB

Fysisk tilstede udendørs

Udendørs events og pop-up-aktiviteter, hvor man fysisk stiller sig op i området og møder forbigående, er en god måde at komme i kontakt med beboerne på, fordi de skaber uformelle og lettilgængelige mødesteder og samtaler.

Hygge og forplejning

At tilbyde forplejning i form af fx kaffe og kage er et simpelt, men virksomt greb i forhold til at tiltrække beboere. Det inviterer til uformelt og hyggeligt samvær, som kan åbne døren til dialog om området på en naturlig og afslappet måde.

DIALOGUNDERSTØTTENDE METODER

Visuelle redskaber til konkretisering

Brugen af visuelle redskaber- såsom collager og referencebilleder - er et brugbart redskab til at gøre en abstrakt samtale om byrum mere konkret og tilgængelig. Det giver et fælles visuelt sprog, hvor beboerne nemt kan pege på, hvad de kan lide eller ikke kan lide - også uden at skulle sætte mange ord på eller have særlige forudsætninger for at tale om arkitektur og byudvikling.

Spørgeskemaer til at åbne dialoger

Spørgeskemaer med konkrete, skala-baserede spørgsmål giver ikke blot værdifuld viden i sig selv - de fungerer også som en god indgang til dialog, hvor beboerne får anledning til at uddybe svar og dele deres perspektiver. Et eksempel kunne være: På en skala fra urbant til parklignende - hvordan bør området udvikle sig?

Aktiviteter som samlingsredskab

Aktiviteter er virkningsfulde, da de både skaber engagement blandt beboerne, åbner op for dialog og samtidig bidrager med værdifuld viden til byrumsprojektet. Det kan for eksempel være at tegne sine ønsker for området eller at opføre en midlertidig børnecafé på én dag.

Hvis det skal tænkes sammen, og man skal skabe den synergi og merværdi, så er der simpelthen brug for, at der sidder en ressource [lokalt]. Jeg synes, al erfaring viser, at det ikke sker af sig selv.

- Repræsentant fra Landsbyggefonden

Jeg tror, man skal fra starten få etableret et samarbejde og en fælles vision eller retning for, hvordan man gerne vil arbejde sammen

- Medarbejder i Byggeafdelingen, KAB

DET VIGTIGE SAMARBEJDE

Når beboerinddragelse planlægges og gennemføres i tæt samarbejde mellem forskellige aktører – kommune, boligorganisation, boligsocial indsats og fagprofessionelle som arkitekter eller rådgivere – opstår der en merværdi. Det tværfaglige samarbejde gør det muligt at udvikle mere holistiske løsninger, fordi de tager højde for både fysiske, sociale og organisatoriske forhold. Det sikrer, at løsningerne ikke blot er teknisk gennemførlige og arkitektonisk veludførte, men også socialt forankrede og tilpasset hverdagens behov og driftsvilkår i boligområdet. Når flere perspektiver bringes i spil, bliver resultatet mere sammenhængende – og ofte mere bæredygtigt i praksis.

Men samarbejdet skaber ikke automatisk værdi – det kræver en bevidst og fælles indsats at skabe synergi i samarbejdet. Synergien opstår, når parterne aktivt arbejder for at forbinde deres forskellige styrker og møder samarbejdet med tid, åbenhed, nysgerrighed, tillid og kompromisvillighed. Erfaringsopsamlingen understreger dertil dels værdien af tidligt at etablere og løbende fastholde en fælles retning og vision, samt have en dialog om, hvordan samarbejdet bedst kan udfoldes. Dels værdien af en rolle, der fungerer som det koordinerende bindeled, der har overblikket og som sikrer, at de forskellige elementer tænkes og udvikles i samspil. En rolle, der samtidig også har blik for og sikrer, at beboernes interesser bliver hørt, videreformidlet og inddraget i samarbejdet.

**UDVALGTE PRINCIPPER, DER KAN
GUIDE ARBEJDET MED
BEBOERINDDRAGELSE I ET
ALMENT BOLIGOMRÅDE**

I arbejdet med beboerinddragelse i almene boligområder, kan det være en hjælp at have nogle grundlæggende principper, der kan guide tilgangen og sikre, at inddragelsen bliver meningsfuld, inkluderende og relevant.

Principperne her er pejlemærker, der bygger på virkemidlerne og erfaringer fra praksis og kan være en hjælp til at navigere i en kompleks virkelighed, hvor mange forskellige aktører, behov og perspektiver mødes.

Principperne kan bidrage til at skabe en fælles forståelse af, hvad man vil med inddragelsen, og hvordan den skal gennemføres. Det giver både beboere, boligorganisation og samarbejdspartnere et fælles sprog og en fælles retning. Samtidig kan principperne fungere som en slags kvalitetssikring, et værn mod, at inddragelsen bliver symbolsk, ekskluderende eller uden reelle konsekvenser for beslutninger og handlinger.

Når principperne er tydelige, bliver det lettere at designe processer, der både rummer plads til forskellighed og skaber konkrete resultater. De kan også være med til at fastholde et fokus på beboernes ressourcer og hverdagsliv – og dermed styrke ejerskab, tillid og motivation til at bidrage.

Kort sagt: Principperne fungerer som en ramme, der gør beboerinddragelsen mere gennemsigtig, retfærdig og effektiv og som sikrer, at arbejdet bidrager til både bedre løsninger og stærkere fællesskaber.

1. Reel inddragelse er medudvikling og ejerskab, ikke kun validering

Reel inddragelse kræver, at man bevæger sig ud over at betragte beboerinddragelse som en metode til at indhente kommentarer og validere beslutninger, til i stedet at invitere beboerne med som medskabere af retning, indhold og løsninger. Det er dér, ejerskab skabes.

Betydning for praksis:

- Involver tidligt
- Spørg ikke kun: "Hvad synes I om denne idé?", men spørg også "Hvordan bør dette område være?". Med andre ord: skab rum for åbne felter i inddragelsen.
- Vær åben for nye perspektiver, der ændrer retning.

2. Bredt engagement kræver mangfoldige kontaktflader

Ved at tilbyde forskellige og lettilgængelige former for deltagelse, og ved at møde beboerne dér, hvor de er, øges muligheden for at engagere mange og forskellige stemmer. Det er afgørende for at skabe en bred og repræsentativ beboerinddragelse.

Betydning for praksis:

- Skab uformelle kontaktpunkter med lav deltagelsestærskel.
- Anvend varierede metoder og aktiviteter, der appellerer til forskellige beboergrupper, inkl. dem, der undgår de traditionelle aftenmøder.

4

PRINCIPPER

3. Inddragelsesprocessen er et mål i sig selv, ikke kun et middel

For at skabe reel social værdi i et byrumsprojekt i et alment boligområde, må man have blik for, at værdien ikke kun ligger i det fysiske resultat – men særligt også i selve beboerinddragelsesprocessen. Det er gennem møderne, samtalerne og samarbejdet med hinanden undervejs, at fællesskab og samhørighed styrkes.

Betydning for praksis:

- Lav fællesskabsorienterede involveringsaktiviteter
- Skab rum for vedvarende udvikling af området.

4. Et tværfaglige samarbejde understøttes af lokal, neutral facilitering

Det tværfaglige samarbejde i et byrumsprojekt, der ønsker at lave reel beboerinddragelse har større sandsynlighed for succes, hvis der er en eller flere lokale repræsentanter, som kan være bindeled i samarbejdet samt sikre, at beboernes stemmer bliver hørt og inddraget.

Betydning for praksis:

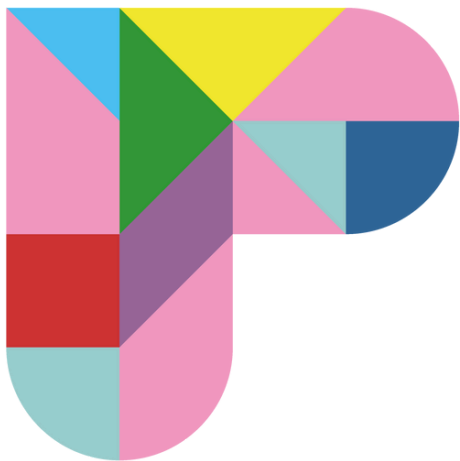
- Sørg for at der er en dedikeret funktion lokalt, som koordinerer samarbejdet og varetager beboernes perspektiver i processen.

Information om publikationen

Publikationen er udarbejdet af SocialRespons for Amagerplanen.

Amagerplanen

SocialRespons

SocialRespons er en analysevirksomhed, som leverer projektudvikling, evaluering og rådgivning inden for det sociale område. Publikationen kan frit citeres med angivelse af kilden. Ved gengivelse af publikationen modtages produktet gerne af SocialRespons.

Fotos: Amagerplanen